

Inriktning

Den föreslagna forskarskolan fokuserar tre strategiska och värdeladdade områden för lärande: skola, sport och skärm. Vi avser att ta ett samlat grepp om dessa områden och studera hur de är relaterade, i vilken mån de förstärker eller försvagar varandra och hur de fungerar i olika sociala och geografiska kontexter.

När det gäller den svenska skolan pekas ofta ökande skillnader i kunskapsresultat mellan elever, skolor och kommuner ut som ett akut och allvarligt problem (SOU 2019:40; SOU 2020:28). Dessa skillnader kommer till uttryck i många olika mått: resultat på nationella prov och i internationella kunskapsmätningar, betyg, fullständiga slutbetyg, övergångar till högre nivåer. Dessutom finns tydliga olikheter i närvaro, trivsel och trygghet. Parallellt iakttas även större skillnader gällande undervisningens förutsättningar som andel behöriga lärare, elevstöd, stabilitet i lärarkåren och skolledningen. De sammantagna problemen kan på vissa håll leda till att hela skolor stängs ned, vilket kan ställas i kontrast till andra skolor med långa köer av elever, goda kunskapsresultat, och hög behörighetsgrad bland lärarna. Enligt kommentarer från bland annat OECD leder de ökande skillnaderna till sämre resultat för systemet som helhet (2015).

Ojämligheterna mellan elever, skolor och kommuner framträder också på många andra områden. På senare år har skillnader i fysisk aktivitet bland barn och unga uppmärksamats. Studier visar att det i alla åldersgrupper är få unga som når upp till rekommenderade aktivitetsnivåer (Nyberg 2017). Trenden är att polariseringen ökar: en grupp (cirka 20 procent) deltar i princip aldrig i någon idrottsaktivitet samtidigt som en annan lika stor grupp unga är synnerligen aktiva (Lundvall et al 2017; Thedin Jakobsson et al 2018). Denna utveckling har tre sammanlänkade komponenter: en ökad skiktning av den organiserade föreningsbaserade fysiska aktiviteten, en generell minskning av spontan och vardaglig rörelse samt en mindre kompensatorisk effekt av rörelseaktiviteter i skolan (de som inte är aktiva på sin fritid är mindre aktiva även i skolan och vice versa).

Nedgången i fysisk aktivitet bland barn och unga kopplas ofta samman med en ökad stillasittande tillvaro där spel och sociala medier tar allt större plats (Forsman 2014, Burns & Gottschalk 2020). Relationer mellan medier och fysisk ohälsa är en fråga som länge intresserat forskare (se t.ex. Sandberg 2004; von Feilitzen & Stenersen 2014), och den ökande digitaliseringen av barns och ungas vardag lyfts fram som ett hälsoproblem i sig – spel och sociala medier adresseras ofta som något som framkallar beroendeliknande tillstånd hos unga, som tränger ut skolarbete, läsning av böcker, andra aktiviteter och sociala kontakter i den fysiska världen (Coyne et al 2020). Aktuella begrepp som skärmtid och skärmförbud visar att denna diskurs bidragit till en rad diskussioner och åtgärder av mer eller mindre genomgripande art.

Samtidigt knyts stora förhoppningar till informationsteknologin. Nuvarande regering (och UNESCO) ser den digitala kompetensen som en premis för ett framtida medborgarskap (Forsman 2020). Sverige har gått i bräschen för utbyggnad av bredband, datortillgänglighet, och digital kompetens och regeringen vill med sin digitaliseringsstrategi ”bli bäst i världen på att tillvarata digitaliseringens möjligheter” (nationell digitaliseringsstrategi). Härvidlag är skolan en väsentlig arena. Digitaliseringen av svensk skola har pågått i flera decennier (Hylén 2011) men har accentuerats i och med att ”digital kompetens” infogats i läroplanen (Igr 11) 2017/2018: nu står programmering på schemat som en del av ämnena teknik och matematik. Många skolor använder i dag digitala plattformar, laptops, interaktiva läromedel med mera i sin dagliga verksamhet (Forsler 2018). Vi befinner oss i ett epokalt skifte där digitaliseringen av skolan och medialiseringen av samhället kommer att förändra hur vi organiserar och erfar utbildning i stort (Lundgren 2014; Livingstone & Sefton-Green 2016). Detta skifte påverkar allt från kunskapsbegrepp, läroplaner, lärarprofessionen, socialisation och medborgarskap, till hur klassrummet och lärmiljöer organiseras och erfars (jfr. Lundgren & Säljö 2017; Säljö 2019).

Relationerna mellan de tre centrala komponenterna för forskarskolan – skola, sport och skärm – är således vittgående, vilket den pågående Covid-pandemin har accentuerat. Gymnasieutbildningen har under långa perioder blivit förlagd till distans. Även högstadieselever har till viss del fått undervisning på distans. Detta har inneburit en mycket snabb övergång till digitalt baserad undervisning. Villkoren för fysisk aktivitet har likaså förändrats och markant försämrats. Äldre ungdomars träningar har drabbats hårt. I princip all tävlingsverksamhet är inställd. I Sveriges största kommun ställdes all organiserad idrottslig verksamhet in under en månads tid. Samtidigt har nog aldrig tidigare medvetenheten om betydelsen av fysisk aktivitet

varit större. Restriktionerna syftar till minskat socialt umgänge, vilket innebär mer tid i hemmet, vilket i sin tur har lett till en ökad användning av digitala verktyg, kort och gott mer tid framför skärmar. Strömningsbaserade tjänster, inte minst för film och tv-serier, slår rekord. Pandemin har satt frågor om utbildning, fysisk aktivitet och digitala verktyg i spotbelysning. Föreställningarna är många och debatternas vågor går höga.

Det är rimligt att anta att det finns betydande kopplingar mellan användning av digitala medier, fysisk aktivitet och lärande. En hel del forskning pekar i den riktningen (se referenser ovan). Samtidigt är digitaliseringen av vardagen ett relativt nytt fenomen och vår kunskap om betydelseerna av IT, sociala medier och avancerade spel i förhållande till fysiska aktiviteter, skolarbete och lärande långtifrån uttömmande.

Mot denna bakgrund formulerar vi tre syften för vår forskarskola:

Det finns ett stort och påkallat **kunskapsbehov** om relationen mellan skola, sport och skärm och forskarskolan avser bidra med *integrerade studier om barns och ungas värdering och användning av digitala medier och fysiska aktiviteter i förhållande till olika former av lärande, samt om hur dessa läroprocesser och praktiker relaterar till skolans verksamhet och mål.*

Vi ser även ett stort behov av att **stärka kompetensen inom lärarutbildning** inom de områden som forskarskolan fokuserar. Forskarskolan avser bidra till ett sådant kapacitetbyggande genom den specialistkunskap som de nio ingående doktoranderna erhåller. Tack vare att de bereds möjlighet att undervisa 20 % under sina forskarstudier inom lärarutbildning får lärarstudenter också del av denna kunskap samtidigt som forskarskolans doktorander meriterar sig för kommande yrkesförvärv som lärarutbildare och forskare.

Slutligen avser även forskarskolan fungera som ett **regionalt, nationellt och internationellt nav för integrativ forskning** om skola, sport, skärm som värdeladdade lärandepraktiker. Detta syfte uppnås genom att forskarskolans gemensamma kurser utannonseras till andra intresserade doktorander, breda inbjudningar går ut till nationella och internationella konferenser, ledande forskare inom och utom landet engageras i olika delar av forskarskolans verksamhet, och samverkan sker mellan forskarskolan och det omgivande samhället.

Forskningsmiljö

Vår ambition är att studera skola, sport och skärm på djupet och sammantaget med disciplinär bas i tre ämnen och forskarutbildningar: utbildningssociologi vid Uppsala universitet (UU), idrottsvetenskap på Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH), samt medie- och kommunikationsvetenskap vid Södertörns högskola (SH). Forskarskolan är konstruerad så att de tre ämnena stöder varandra (kurser från alla tre discipliner ingår i det obligatoriska kursutbudet och handledarresurser från fler ämnen kombineras – se organisation nedan), och gränsöverskridande avhandlingsprojekt uppmuntras (som exempelvis studier av hur barn och unga fördelar och värderar tid för olika typer av aktiviteter och hur detta förstås i förhållande till skolan och skolarbete) utifrån en gemensam vetenskaplig bas som presenteras nedan under programbeskrivning.

Forskarutbildningen i utbildningssociologi vid UU koordinerar verksamheten och bidrar med inslag som rör utbildningssystemets sociala struktur och dess förändringar, inklusive marknadisering, internationalisering och profilering, samt familjers utbildningsstrategier och användning av utbildning. Av särskild relevans för forskarskolans inriktning är den utbildningssociologiska forskningen som sedan 1980-talet bedrivits inom ramen för forskargruppen för utbildnings- och kultursociologi (Sociology of Education and Culture – SEC, initierad av Donald Broady och i dag ledd av nämnde tillsammans med Mikael Börjesson och Marta Edling). Denna forskning rör framför allt rekrytering till utbildning i Sverige (på basis av ett tiotal forskningsprojekt med extern finansiering från VR, RJ och Skolverket, samt ett tjugotal avhandlingsprojekt) – se exempel i bifogade publikationslistor. Bland annat har nationella och regionala gymnasiefält studerats där könsmissiga, meritokratiska och sociala hierarkier och polariteter mellan utbildningar, inriktningar och skolor avtäckts. På senare år har mer forskning genomförts om lärare och lärarutbildning, grundskola, förskola samt om elevers förhållningssätt till sina studier och sitt lärande. Slutligen bör också analyser av studenters och befolkningens livsstilar, kroppsliga praktiker, kultur- och medievanor pekas ut som värdefulla för forskarskolans vetenskapliga bas. Sammantagen ger denna forskning en mycket precis förståelse av hur svensk utbildning är socialt, könsmissigt, meritokratiskt och geografiskt

strukturerad och i vilka avseenden skillnader mellan skolor, program och inriktningar oftast ökat och ibland minskat över tid.

Metodologiskt finns en lång tradition av att arbeta med statistiska material från Statistiska centralbyrån över samtliga elever och lärare i svensk utbildning och god kompetens inom statistisk analys, särskilt geometrisk dataanalys (inkl. korrespondensanalys) som resulterar i grafiska presentationer av skillnader mellan elever, lärare, utbildningar och skolor med avseende på resurser av skilda slag. Den utbildningssociologiska forskningen rymmer även omfattande kvalitativa inslag. De stora statistiska studierna kombineras ofta med intervjuer av elever, föräldrar och lärare samt etnografiska studier för att skapa en bättre förståelse av föreställningar om och förhållningssätt till utbildning. Utbildningssociologin deltar i flera kurser i den utbildningsvetenskapliga kärnan och många doktorander är involverade i undervisningen. Likaså är många forskare engagerade i samverkansprojekt med partnerskolor.

När det gäller den idrottsvetenskapliga forskningen är kunskapsobjektet studier av människan i rörelse och frågeställningarna ställer därmed ofta krav på ett flervetenskapligt angreppssätt. Vid GIH gynnas detta av förekomsten av skilda forskningslinjer inom både det humanbiologiska och de humanistiskt/samhällsvetenskapliga kunskapsfälten, varav framför allt den senare bidrar till forskarskolan. Idrottspedagogisk forskning har bedrivits på GIH sedan 1960-talet och en idrottspedagogisk forskningsgrupp – Pedagogik, Idrott och Fritidskultur (PIF) – med en idrottspedagogisk professur (tillträdd av Lars-Magnus Engström) skapades under 1980-talet i samverkan med Lärarhögskolan i Stockholm. I samband med etableringen av forskarämnet idrottsvetenskap 2010, koncentrerades den idrottspedagogiska forskningen till GIH. Gruppen består i dag av runt 20 forskare inklusive tiotalet doktorander, och det vetenskapliga ansvaret har under det senaste decenniet alternerat mellan professorerna Håkan Larsson och Karin Redelius, där den senare har varit ledare sedan 2018. Närmare 25 doktorsavhandlingar har producerats. Forskningsgruppen har nära koppling till lärarutbildningen genom att den tillhör institutionen för Rörelse, kultur och samhälle som ansvarar för Ämneslärarprogrammet samt den Kompletterande lärarutbildningen (KPU) vid GIH där många av gruppens medlemmar undervisar.

Idrottspedagogisk forskning rymmer studier av påverkans- och lärprocesser inom idrottskulturer. Här studeras även vad som främjar eller försvårar idrottsdeltagandet för olika grupper av människor. Idrott ska här förstås i sin breda mening, det vill säga rörelsekulturer som inkluderar övning och träning av kroppen. I PIF-gruppens forskning är kulturbegreppet centralt, vilket innebär ett särskilt fokus på normer, värderingar och handlingar i olika idrottsverksamheter. Ett specifikt fokus riktas mot lärande i idrott (i vid mening, inkluderande oorganiserad idrott, föreningsidrott och skolans ämne idrott och hälsa) samt mot genusaspekter i idrott och hälsa.

Medie- och kommunikationsvetenskap (MKV) vid Södertörns högskola startade 1997 och bygger sin forskning på en lång kulturteoretisk tradition av studier av barns- och ungas vardagliga mediepraktiker som utvecklats under 1980- och 90-talens forskningsprogram om ungdomskultur i Sverige (FUS) och i nära samarbete med UNESCO International Clearinghouse on Children, Youth and Media som under många år leddes av professor i MKV Cecilia von Feilitzen, SH. Under de senaste decennierna har digitaliseringens betydelse för vardagens organisering, dess kopplingar till värdeförskjutning och etik i olika samhälleliga sfärer, och den tilltagande marknadifieringen och kommersialiseringen av livsvärlden fokuserats. Vardagens medialisering och förändrade mediepraktiker studeras utifrån deras betydelse för meningsskapande och formella och informella lärandeprocesser. Ytterligare en viktig del är forskningen om medie- och informationskunnighet (MIK) och den digitala kompetens som nuvarande regering (och UNESCO) ser som en premis för ett framtida medborgarskap liksom digitaliseringens mer generella konsekvenser för olika värderingssystem där privata kommersiella värden ställs mot samhälleliga medborgerliga (bildnings)värden. Genomgående bygger forskningen på ett intresse för nya maktdimensioner och resursskiktningar utifrån klass och kön som den tilltagande digitaliseringen för med sig. Vid SH formeras nu Utbildningsvetenskapliga studier som ett större mångvetenskapligt område omfattande en större grupp doktorander. MKV utgör också en viktig del av lärarutbildningen vid SH genom såväl undervisning som forskning om skola, lärande, och medier. Studierna baseras på en rad olika vetenskapliga metoder främst av kvalitativ karaktär, men digitala metoder likväl som kvantitativ surveymetodik förekommer.

MKV-kollegiet består idag av ca 15 forskare och 5 doktorander som är knutna till större mångvetenskapliga forskarutbildningsområden som Utbildningsvetenskapliga studier. Miljön har sedan forskarutbildningen startade 2006 producerat 13 avhandlingar. Sammantaget bidrar MKV till forskarskolan med sin breda och djupa kunskap om digitaliseringens samhälleliga och kulturella implikationer, byggd på forskning inom ett 30-tal externfinansierade projekt (finansierade av VR, RJ, Östersjöstiftelsen).

Programbeskrivning

Forscarskolan tar utgångspunkt i tre teman, som utgör en gemensam vetenskaplig bas:

I) **Gränsen mellan skola och det vidare samhället har kommit att bli alltmer porös.** Via digitala verktyg och internet finns världen ständigt potentiellt tillgänglig i skolan. Föräldrar förväntas också via digitala tekniker få en större insyn i barnens skolgång, från system för att kontrollera närvaro till att följa kunskapsutvecklingen via skolplattformar. En ökad profilering av skolor mot sport, kultur och medier (Forsberg et al 2019) gör att gränsen mellan traditionella fritidsaktiviteter och skolan luckras upp. Detta gör att ett helhetsperspektiv blir nödvändigt och en grundläggande strategi i forskarskolan kommer att vara att analysera barns och ungas lärande i vardagen som en helhet, där skola, fritid, familj samverkar i olika online- och offlinekontexter.

II) Samtidigt för de ökade skillnaderna i utbildningssystemet och samhället i stort med sig att fenomen som **skola, skärm och sport behöver studeras i sina specifika kontexter, geografiskt såväl som socialt.** Aktivitetsutbudet är tydligt differentierat, tillgången till idrott skiljer sig mellan stad och land, mellan södra och norra Sverige, och mellan barn och unga med olika sociala bakgrunder och olika kön. Kostnader och förutsättningar varierar stort. Kommersialiseringen av barn- och ungdomsidrotten har ökat, vilket driver upp kostnaderna och har gjort att klasskillnader har förstärkts. Flickors idrottande har alltid prioriterats lägre än pojkars och skillnader kvarstår. Klass- och könsskillnader är även tydliga när det gäller digitala verktyg, digital kompetens och tillgång till internet. Mobiltelefoner är kanske den allra viktigaste statussymbolen för dagens elever och förhållandevis dyra sådana. Att studera hur klassiska sociologiska variabler som kön, klass och geografi hänger samman med mediekonsumtion, fysisk aktivitet och utbildning blir centralt för forskarskolan (Börjesson 2018; Börjesson et al 2016). Det finns mycket forskning att ta spjärn mot som bland annat visar stora skillnader mellan hur föräldrar förhåller sig till barnens skärmanvändning och vad barn och unga gör med medier (t.ex. Sjöberg 2002; Clark 2013; Danielsson 2014; Livingstone & Blum-Ross 2020). Forskning är dock ofta förhållandevis avgränsad disciplinärt och tematiskt. Forscarskolans bidrag blir att analysera grundläggande egenskaper som kön och ålder och tillgångar till resurser av skilda slag i förhållande till hela komplexet skola, sport, skärm.

III) För att studera I) helheter av skola, sport, skärm i II) specifika utbildningsmässiga, sociala och geografiska kontexter utgår vi från fyra **grundläggande analytiska kategorier: tid, värden, praktiker och lärande.** En del av problematiken med skärm och sport uttrycks i *tid*: ungdomar rör sig allt mindre och sitter framför skärmar allt mer. Det blir därför intressant att studera tidsanvändning i förhållande till olika aktiviteter som läxor och studier, idrott, motion och rörelse, samt skärmanvändning inklusive sociala medier, spel, tv och film. Gränserna är förstås inte absoluta. Studier sker via digitala verktyg. Böcker läses på lässkrmar. Det finns ett myller av appar för träning. Tid behöver också förstås i skilda storheter. Även här uttrycks tiden som ett problem. Intensiv skärmanvändning sägs leda till brister i förmågan att koncentrera sig på en sak över längre tid. Spelande som inte tidsbegränsas kan leda till beroenden som, om de utvecklas över lång tid, kan bli svåra att bryta. Träning behöver genomföras över tid för att få effekter. Det är ingen slump att det återkommande cirkulerar tal om att det krävs tidig specialisering och investering i tid om 10 000 timmar för att behärska något, man lär sig inte rida bra på en kafferast, eller att "grit" blivit ett begrepp på mångas läppar. Tidsanvändning blir en central dimension i analyserna, där enheter kan vara veckor, månader, år och livscyklar.

Genomgången ovan visar också att det knyts mycket starka *värden* till skola, sport och skärm (Bengtsson 2007, 2012; Bolin 2011; Andreasson & Redelius 2017). Skolan har såväl kunskapsmål som värdegrundsmål. Digitala verktyg ses som lösning på många problem och som ett sätt att stärka kvaliteten i utbildning, effektivisera undervisning och lärande, men forskning pekar också på de värdespanningar som uppstår i mötet med globala likväl som regionala plattformsföretag när

dessa ger sig in på den snabbt växande marknaden för EdTech (Educational Technologies), där traditionella skolvärden som bildning och kunskap får stå tillbaka för kommersiella värden (Bolin 2016, 2021; van Dijck et al 2018; Williamson 2017). Många ser också andra faror med den nya tekniken. Fysisk aktivitet är generellt sett positivt laddat. Baksidorna är inte lika uppenbara. Det har dock vuxit fram en allt starkare kritik mot den tilltagande kommersialiseringen och elitiseringen av barn- och ungdomsidrotten, som anses stå i konflikt med fundamentala värden i idrotten som glädje, gemenskap och utveckling på lika villkor (Redelius 2018, 2020; Norberg & Redelius 2013). Problemen formuleras ofta som att det är för lite fysisk aktivitet och att detta för med sig en rad olika andra problem som övervikt och fetma, försämrad hälsa, sämre skolprestationer och livskvalitet. Detta sammantaget pekar mot behovet av att studera vilka värden som knyts till vilka aktiviteter och av vilka.

Givet värdeladdningen av de fenomen som står i fokus för forskarskolan blir det avgörande att kritiskt förhålla sig till dessa. En generellt sett effektiv forskningsstrategi är att inte enbart ta fasta på vad som sägs utan fästa lika stor vikt vid vad som görs. Därmed blir studiet av *praktiker* centralt för forskarskolan. Hur läser barn och unga läxor, vilket stöd får de, hur används digitala hjälpmedel i studierna? Hur idrottar och motionerar unga i dag? Vilka sporter och rörelseaktiviteter har de erfarenhet av? Hur använder barn och unga sociala medier i vardagen, på sin fritid och i de utbildningssammanhang de befinner sig i? Vilken syn på träning, kropp och hälsa produceras på sociala medier som unga tar del av?

I anslutning till undersökningar om praktiker riktar forskarskolan även sitt fokus mot *lärande*. Vilka olika former av lärande sker i den digitala världen och hur ser relationerna ut mellan dessa och andra parallella lärandeprocesser framför allt inom familjen, i skolan och via fritidsaktiviteter? Hur förändrar den tilltagande digitaliseringen av skolmateriel och undervisningsformer (lärplattformar, appar, olika former av "gamification" av lärande) synen på kunskap och lärande bland lärare, föräldrar och elever? Hur påverkar dessa nya digitala undervisningsformer elevers faktiska lärande? Vilka nya typer av kunskapsdimensioner tillkommer? Vilka trängs eventuellt undan? I botten av detta ligger olika syn på och förhållande till utbildning, utbildningskapital och kulturellt kapital (Lidegran et al. 2019; Hultqvist & Lidegran 2020).

Rekryteringsmässigt bedömer vi att det finns ett stort och rikt underlag för forskarskolan. Idrott och hälsa är ett skolämne och det finns specifika lärarutbildningar för lärare inom ämnet med många adjunkter som skulle vara lämpliga kandidater för forskarskolan. Forskningsämnet idrottsvetenskap är vidare än lärarutbildning och vi ser även en möjlighet att forskarskolan kan rekrytera ny kompetens till lärarutbildningsområdet. Eftersom medie- och kommunikationsvetenskap inte utgör ett ämne i grundskolan är kompetensen mindre väl företrädd i lärarutbildningen, men tack vare stora grundutbildningar i ämnet vid många lärosäten ser vi goda möjligheter att finna en bra rekryteringsbas för forskarskolan. Det är uppenbart att denna kompetens behövs tillföras lärarutbildningarna (se nedan under Betydelse). Forskarutbildningen i utbildningssociologi har sedan den initierades 2007, som enda forskarutbildning i ämnet i landet, haft ett högt söktryck och vi ser goda förutsättningar att detta kan bibehållas till forskarskolans platser.

Rekryteringsstrategin är att utannonsera platser i forskarskolan brett på både regional och nationell nivå samt via särskilda kanaler, som exempelvis ämnesspecifika epostlistor, lärarutbildningar och samverkansprojekt mellan lärarutbildningar och skolor.

Organisation

Antagning, anställning och handledning

Totalt antas nio doktorander inom ramen för forskarskolan och dessa fördelas jämt över de tre lärosätena och de ingående forskarutbildningsämnena. Utifrån bedömning av behörighet, meriter och forskningsplan kommer de främst rankade att erbjudas doktorandtjänst. Respektive lärosäte och forskarutbildningsämne ansvarar för antagningsprocessen. För att finansiering ska erhållas för doktoranderna behöver de godkännas av den vetenskapliga ledningen av forskarskolan, det vill säga dess styrgrupp. För varje doktorand upprättas en individuell studieplan som revideras och beslutas årligen. Detta administreras av respektive lärosäte.

Handledarkapaciteten inom forskarskolan är mycket god. Sammantaget finns vid de tre ingående miljöerna 13 personer med professorskompetens (GIH 4, SH 5, UU 4) och 19 per-

soner med docentkompetens (GIH 5, SH 8, UU 6). Huvudhandledare, handledare och examinator utses enligt gängse ordning inom respektive ämne. Huvudhandledaren finns på det lärosäte där doktoranden är antagen. Därutöver ska varje doktorand ha en biträdande handledare från ett annat av partneruniversitetet i syfte att stärka forskarskolans sammanhållning och mångvetenskapliga grundstruktur. Examination sker enligt studieplan och riktlinjer inom det forskarutbildningsämne som doktoranden är antagen i.

Aktiviteter

Forskarskolan arrangerar fyra gemensamma typer av aktiviteter: forskarutbildningskurser, workshopar, textseminarier och konferenser.

En central aktivitet blir forskarutbildningskurser för forskarskolans doktorander. Vi planerar fyra obligatoriska kurser à 7,5 högskolepoäng. Vi menar att detta är en optimal balansering av fördelning på en gemensam kärna och på ämnenas egen kurskrav. Temakurs 1 *Introduktion Skola, sport, skärm* introducerar forskarskolans gemensamma teman och spänner över alla tre forskningsmiljöer. Temakurs 2 *Samtida riktningar i medievetenskapen med utbildningsvetenskaplig profil* behandlar samtida medievetenskaplig forskning med utbildningsvetenskaplig relevans med särskilt fokus på dess (vetenskaps)teoretiska perspektiv och metodologiska ansatser. Temakurs 3 *Utbildningssociologi, traditioner* ger en bred introduktion till utbildningssociologin och vidare samhällsvetenskapliga och humanistiska traditioner och avser att ge en gemensam bas för forskarskolans doktorander. Temakurs 4 *Idrottsvetenskap: pedagogiska perspektiv* behandlar lärprocesser och värdepraktiker inom ungas rörelsekulturer. Samtliga av forskarskolans kurser är öppna för externa sökande.

De tre medverkande lärosätena turas om att vara kursansvariga. Kursplan upprättas och kursuppföljning sker vid ansvarigt lärosäte, men samarbete sker i själva kursgivningen. Till kurserna kommer internationell expertis (bl.a. forskarskolans referensgrupp, se nedan) att bjudas in som gästlärare. Obligatoriska kurser för respektive forskarutbildningsämne ansvarar respektive lärosäte för.

Utöver kurserna anordnas en workshop per år. Dessa workshopar syftar till att arbeta med metodologiska och etiska frågor angelägna för doktoranderna i olika stadier av avhandlingsarbetet. Samtliga handledare bjuds in till dessa, som blir tillfällen för juniora och seniora forskare att tillsammans diskutera kvalitet och etik i avhandlingsarbetet.

Tabell över forskarskolans kursstruktur och gemensamma aktiviteter.

Termin	Aktivitet	Ansv. lärosäte
Termin 1, VT 2022	Introduktionsinternat	UU
	Temakurs 1: Introduktion Skola, Sport, Skärm, 7,5 hp	GIH/SH/UU
	Workshop 1: Akademiskt skrivande	SH
Termin 2, HT 2022	Textseminarium 1: Forskningsplaner diskuteras	UU
	Workshop 2: Forskningsetik och datahantering	GIH
	Temakurs 2: Samtida riktningar i medievetenskapen med utbildningsvetenskaplig profil, 7,5 hp	SH
Termin 3, VT 2023	Temakurs 3: Utbildningssociologi, traditioner, 7,5 hp	UU
Termin 4, HT 2023	Temakurs 4: Idrottsvetenskap: pedagogiska perspektiv, 7,5 hp	GIH
Termin 5, VT 2024	Textseminarium 2: Diskussion av avhandlingskapitel	SH
Termin 6, HT 2024	Workshop 3: Vetenskaplig publicering	UU
Termin 7, VT 2025	Workshop 4: Att skriva forskningsansökningar	GIH
	Nationell konferens	SH
Termin 8, HT 2025	Workshop 5: Att sprida forskningsresultat till olika målgrupper	UU
Termin 9, VT 2026	Textseminarium 3: Granskning av avhandlingsmanus.	SH
Termin 10, HT 2026	Avslutningskonferens	UU

Dessutom arrangeras tre textseminarier under utbildningstiden, till vilka forskarskolans internationella referensgrupp bjuds in. Läsgrupper bestående av en doktorandkollega samt två forskare ur referensgruppen bildas för att kommentera doktorandernas texter.

Doktoranderna kommer att erbjudas möjlighet att undervisa på lärarutbildningen på respektive lärosäte och därmed skapas en tydlig koppling mellan forskarskolan och lärarutbildningen. Vi söker därmed för 5 år vilket ska inkludera 20 % institutionstjänstgöring finansierat av lärosätena.

En tidsplan över aktiviteterna skissas nedan. Inom parentes står ansvarigt lärosäte, men forskare och lärare från de olika lärosätena kommer att engageras i all verksamhet.

Förutom aktiviteterna som skisseras nedan kommer forskarutbildningens organisation att följa styrdokument för respektive lärosäte, gällande behörighet, kurser, seminarier, handledning osv. Vissa skillnader finns gällande t.ex. examinatorer, obligatoriska seminarier och kurser, men detta kommer inte att inverka på forskarskolans organisation.

Betydelse

Som inledningen visat finns ett stort behov av ett samlat grepp om forskning om skola, sport, skärm, eller, vidare uttryckt, om utbildning, fysisk aktivitet, och digitala medier. Forskarskolan ämnar fylla detta tomrum och föra samman kompetenser inom tre discipliner, utbildnings-sociologi, idrottsvetenskap och medie- och kommunikationsvetenskap. Dessa discipliner har inte samverkat förut och vi ser en stor potential för nydanande forskning. Även om forskarskolan geografiskt koncentreras till Stockholm-Uppsala-regionen är målet att forskarskolan ska fungera som en nationell resurs för en samlad forskning om skola, sport och skärm.

Forskarskolan avser även ta ansvar för att föra samman doktorander, forskare, lärarutbildare och lärare i skolan med intressen för forskarskolans teman. Vi menar att det är viktigt att skapa mötesplatser för forskning och praktik, forskare och praktiker, högre lärosäten och skolans huvudmän, för att få en bättre och mer relevant forskning och samtidigt en mer vetenskapligt informerad praktik. Vi kommer därför att dra nytta av de många kopplingar mellan forskning och praktik som utvecklas inom satsningar som partnerskolor (Uppsala) och den nationella satsningen ULF – utveckling, lärande och forskning (där samtliga tre ingående lärosäten deltar).

Dessutom ser vi också viktiga betydelser i anslutning till de ämnesområden som studeras inom forskarskolan. Idrott och hälsa är ett skolämne liksom ämnet specialidrott på gymnasiet. Att föreningsidrotta eller att träna i kommersiell regi, är den vanligaste organiserade fritidsaktiviteten för barn och unga. Fysisk aktivitet ska också vara en central pelare i hela skolans verksamhet. Målet är att elever ska vara aktiva på en daglig basis, vilket innebär att kunskap om fysisk aktivitet samt idrott och hälsa behöver omfattas av hela skolans personal. Lärarutbildningen fyller en strategisk funktion här (Redelius et al 2019).

Digitala medier, informations- och kommunikationsteknik, programmering utgör inget eget ämne utan är tänkt att vara mer eller mindre integrerat i samtliga ämnen. I examensordningen för lärarutbildning (SFS 2005:401) finns mål som anger att studenten ska "kunna använda informationsteknik i den pedagogiska utvecklingen och inse betydelsen av massmediers roll för denna". Studier har dock visat att lärarutbildningar i Sverige har svårt att leva upp till målen, och detta upplever många lärarstudenter är en stor brist (jfr. Carlsson 2018). Här menar vi att insatser från forskarskolan kan bidra till en förbättring av kunskapsnivån och kompetensen inom lärarutbildningen.

Nationell koordinering

Forskarskolan samlar tre forskningsmiljöer med skilda forskningsområden och kompetenser. Organisatoriskt fungerar respektive forskningsledare som representant i forskarskolan för de ingående miljöerna. Utbildningssociologin vid UU representeras av Mikael Börjesson, professor i utbildningssociologi, vetenskaplig ledare för forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi, SEC. Börjesson har lett tre större forskningsprojekt och ett nordiskt forskarnätverk och leder för närvarande forskningsprojektet *Svensk högre utbildning. Finansiering, organisering, rekrytering, utfall, 1950-2020*, finansierat av VR. Börjesson är medsökande i forskarskolan för lärarutbildare *Utbildning, lärande och globalisering*, Malmö universitet, och ingår i dess styrgrupp. Börjessons expertområden är gymnasieskola, högre utbildning, internationalisering, social rekrytering och skiktning. Han har en omfattande erfarenhet av arbete med stora statistiska datamaterial och tillämpningar av geometrisk dataanalys. Börjesson har även gjort analyser av livsstilar, kultur- och medievanor. Ida Lidegran, docent i utbildnings-sociologi och erfaren handledare i ämnet, bidrar med kompetenser inom kvalitativa studier av elevers och föräldrars förhållande till utbildning, medier, kultur och fysisk aktivitet. Emil Bertilsson är studierektor för forskarutbildningen i utbildningssociologi, lektor och erfaren handledare i ämnet och tillför kunskaper om lärare, lärarutbildning och kvantitativa metoder.

Ledare för GIH:s del i forskarskolan är Karin Redelius, professor i pedagogik och dekan för GIH:s Utbildnings- och forskningsnämnd. Hon har lång erfarenhet av att bedriva forskning om de påverkans- och lärprocesser som sker i idrottsrörelsens barn- och ungdomsverksamhet samt i skolans undervisning i idrott och hälsa. Redelius har varit huvudansvarig för ett flertal större forskningsprojekt om barnrättsfrågor och idrott, tidiga urval och selektering i ungdomsidrott, kommersialiseringstrender samt studier med fokus på betygsättning och bedömning. Hon leder för närvarande ett omfattande externfinansierat projekt *Having a voice in youth sport – a conditional right for young athletes*. Redelius har använt sig av både kvantitativa och kvalitativa analyser, med betoning på det senare. Åsa Bäckström är docent i idrottsvetenskap och har studerat mediers innehåll och användning i relation till informella lärprocesser i idrott. Hon bidrar med kunskap om kvalitativa metoder av visuell karaktär. Paul Sjöblom är docent i idrottsvetenskap och lektor i utbildningsvetenskap samt prefekt för den institution som ansvarar för lärarutbildningen och har varit studierektor för forskarutbildningen vid Stockholms universitet och utbildningsledare för densamma vid GIH. Han bidrar med kunskap om formellt lärande, idrottspolitik och statlig styrning.

MKV-delen leds av professor Stina Bengtsson. Bengtsson har lett tre större forskningsprojekt och är svensk koordinator för forskningsnätverket *Nordethics: Nordic Network for Media and Communication Ethics* (NOS-HS). Bengtsson expertområden är digitalisering i relation till mediepraktiker i vardagen med inriktning på ungdomar, unga vuxna, lärande, värden och etik, smak och makt. Bengtsson arbetar med en kombination av kvantitativa och kvalitativa metoder, med huvudsaklig expertis inom tolkande, etnografiska, studier online såväl som offline. Bengtsson är prodekan i Fakultetsnämnden med särskilt ansvar för forskning och forskarutbildning samt var tidigare studierektor för forskarutbildningen i MKV och koordinator för det nationella forskarutbildningsnätverket TRAIN. Bengtsson kommer under höstterminen 2021 på deltid vara gästprofessor vid Helsingfors universitet. Medsökande professor Göran Bolin är nuvarande studierektor för forskarutbildningen och koordinator för TRAIN och har lång erfarenhet av att driva och bygga upp forskarutbildning nationellt såväl som internationellt. Michael Forsman, docent, är föreståndare för avdelningen för MKV vid SH och har lång erfarenhet av forskning om unga, medier, skola och lärande.

Forscarskolan leds av den **vetenskapliga ledaren**, professor Mikael Börjesson, UU, tillsammans med **styrgruppen** som består av den vetenskapliga ledaren och de två medsökande, professor Karin Redelius, GIH, och professor Stina Bengtsson, SH. Styrgruppen träffas regelbundet och ansvarar för att planera och koordinera verksamheten.

För att sköta den dagliga verksamheten, detaljplaneringen av kurser och arrangemang, kommunikationen internt och externt förordnas **en koordinator** på 20 %. Koordinatorn deltar vid styrgruppens möten. Vid respektive lärosäte utses en lektor till **lokal koordinator** som sköter den del av forskarskolan som lärosätet bidrar med (workshopar, kurser och seminarier) och som deltar i koordinationsmöten som leds av den övergripande koordinatorn.

Forscarskolan omfattar även **ett handledarkollegium** som består av samtliga huvudhandledare och biträdande handledare. Handledarkollegiet träffas en gång per termin och diskuterar doktorandernas progression och forskarskolans vetenskapliga utveckling, inklusive innehåll i kurser, workshopar, seminarier och konferenser. Den vetenskapliga ledaren är ordförande för handledarkollegiet.

Till forskarskolan kopplas även **en internationell referensgrupp** (se vidare nedan).

Internationellt och annat nationellt samarbete

Till forskarskolan knyts en referensgrupp med internationella forskare med god kompetens inom centrala områden för forskarskolans inriktning. Dessa forskare hämtas bland de internationella samarbetspartners som forskningsmiljöerna har och som listas nedan. Referensgruppen fungerar som rådgivande åt styrgruppen och deltar i forskarskolans konferenser och workshopar och i vissa fall gör de även insatser i kurser.

Andra former för internationalisering är deltagande i internationella konferenser och workshopar. Vi kommer att uppmuntra doktoranderna i forskarskolan att genomföra kortare och längre vistelser vid utländska lärosäten och läsa kurser vid dessa. Här finns omfattande upparbetade samarbeten att bygga vidare på, bl.a. med Centre européen de sociologie et de science politique de la Sorbonne och l'Observatoire sociologique du changement, Sciences

Po, Paris, SCANCOR, Stanford University, London School of Economics and Political Science, Goldsmiths College, Loughborough University, Universidade Católica Portuguesa, Lissabon, Universität Bremen, University of Queensland (School of Human Movement and Nutrition Sciences), lärarhögskolan Jangsu Second Normal University i Nanjing, Kina, och deras Institute for Smart Education, University of Tartu, Norwegian School of Sport (NIH), University of Southern Denmark (SDU), Helsingfors universitet, m.m.

Forskarskolans teman är var för sig omfattande forskningsfält. Det finns i Sverige många forskningsmiljöer som studerar skillnader i skolprestationer, marknadisering och skolsegregering. Utbildningssociologin i Uppsala samarbetar redan med många av dessa. Som exempel kan pågående samarbetet nämnas med forskningsgruppen Förutsättningar Utbildning Resultat, FUR, vid Göteborgs universitet inom ramen för forskarskolan för lärarutbildare ASSESS (Assessment of Knowledge in Educational Systems), med kulturgeografer i Uppsala och Stockholm om bostadssegregering inom ramen för nätverket Studies on Education, Migration and Segregation (EMS), och med professionsforskningen vid Linnéuniversitet inom ramen för pågående forskningsprojekt. GIH har nära samarbete med forskare på samtliga svenska lärosäten som bedriver samhällsvetenskaplig idrottsforskning inriktad mot skola. Ett exempel är det VR-finansierade projektet *Idrott och hälsa – ett ämne för lärande?*, där GIH var huvudsökande och Göteborgs universitet, Örebro universitet, Umeå universitet medsökande. Ett annat exempel är den pågående forskarskolan för lärarutbildare, Forskarskolan i idrottsdidaktik för lärarutbildare (FIL), där GIH är huvudansvarig, och nämnda lärosäten liksom Malmö universitet är samverkanspartner. MKV/SH har tagit initiativ till, och deltar i, det nationella forskarutbildningsnätverket TRAIN som samlar MKV-institutioner vid alla Sveriges lärosäten och samarbetar även nära med det nordiska forsknings- och kunskapscentret Nordicom, förlagt vid Göteborgs universitet, i frågor om ungas mediebruk, medie- och informationskunnighet, m.m.

Forskarskolan kommer aktivt arbeta med att samverka med ovan nämnda miljöer. För de två planerade konferenserna kommer forskare från relevanta nationella miljöer att inviteras. Forskare kommer även att bjudas in till forskarskolans workshopar för att ge doktoranderna ett större kontaktnät och en förstahandskunskap om central pågående forskning. Dessutom kommer forskarskolan att behöva granskande insatser från kommentatorer av avhandlingsmanus, betygsnämndsledamöter och opponenter vid disputationer och nationella samarbetspartners blir viktiga för att kunna finna lämpliga forskare för dessa uppdrag.

Forskarskolan kommer även att ha ett nära samarbete med flera pågående forskarskolor för lärarutbildare. Utbildningssociologin i Uppsala ingår som medverkande part i tre pågående forskarskolor, ASSESS, ledd från Göteborgs universitet, Utbildning, lärande och globalisering, Malmö universitet (även SH ingår) samt Perspektiv på dagens skola: Forskarskola i tillämpad utbildningshistoria (PEDASK), Örebro universitet. Samarbete kommer omfatta ledning och utveckling av nationella forskarskolor, erfarenhetsutbyte, samarrangemang av workshopar, och annonsering av kurser.

Referenser

- Andreasson, J. & Redelius, K. (2018). Unga kroppar i rörelse: Om ideal och hälsnormer i föreningsidrott och gymkultur, s. 338-349 i *Barn- och ungdomsvetenskap: Grundläggande perspektiv*, E. Sobring & Johansson, T. (red.), Stockholm: Liber.
- Bengtsson, S. (2007). *Mediernas vardagsrum. Om medianvändning och moral i vardagslivet*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Bengtsson, S. (2012). Imagined User Modes: Media Morality in Everyday Life. *International Journal of Cultural Studies*, 15(2), 181-196.
- Bolin, G. (2011). *Value and the Media: Cultural Production and Consumption in Digital Markets*. Ashgate.
- Bolin, G. (2016). Värdeskapande och medborgarskap i det digitaliserade samhället. SOU 2016:30, *Människorna, medierna & marknaden – Medieutredningens forskningsantologi om en demokrati i förändring*, Stockholm: Elanders, s. 109-130.
- Bolin, G (forthcoming 2021). The Value Dynamics of Data Capitalism: Cultural Production and Consumption in a Datafied World. In A Hepp, J Jarke & L Kramp (eds) *The Ambivalences of Data Power: New Perspectives in Critical Data Studies*. Springer.
- Burns, T. and F. Gottschalk (eds.) (2020). *Educating 21st Century Children: Emotional Well-being in the Digital Age, Educational Research and Innovation*, Paris: OECD Publishing.
- Börjesson, M. (2018). *Rummet av kultur- och medievanor i Sverige 2015*, Stockholm: Myndigheten för Kulturanalys.

- Börjesson, M., Broady, D., Le Roux, B., Lidegran, I., & Palme, M. (2016). Cultural Capital in the Elite Subfield of Swedish Higher Education, pp. 15–34 in *Poetics*, vol. 56.
- Carlsson, U. (2018). *Medie- och informationskunnighet (MIK) i den digitala tidsåldern: en demokratifråga: kartläggning, analys, reflektioner*. Göteborg: Nordicom.
- Clark, L. S. (2013). *The Parent App: Understanding Families in the Digital Age*. Oxford: Oxford UP.
- Coyne, S. M., Rogers, A. A., Zurcher, J. D., Stockdale, L., & Booth, M. (2020). Does Time Spent Using Social Media Impact Mental Health? An Eight Year Longitudinal Study. *Computers in Human Behavior*, 104.
- Danielsson, M. (2014). *Digitala distinktioner. Klass och kontinuitet i unga mäns vardagliga mediepraktiker*. Jönköping: Högskolan i Jönköping.
- Forsberg, H., Palme, M., Börjesson, M. (2019). Education as Field and Market: The Case of Upper Secondary School in Stockholm, 2006–2008, pp. 245–266 in Blasius, J., Lebaron, F., Le Roux, B., Schmitz, A. (eds), *Empirical Investigations of Social Space*. Cham: Springer.
- Forsler, I. (2018). Image Ecologies: Infrastructures of Visual Art Education in Sweden and Estonia. *International Journal of Education Through Art*, 14(2), 239-246.
- Forsman, M. (2014). *Duckface/Stoneface: Sociala medier, onlinespel och bildkommunikation bland killar och tjejer, i årskurs 4 och 7*. Stockholm: Statens medieråd.
- Forsman, M. (2020). Media Literacy and the Emerging Media Citizen in the Nordic Media Welfare State. *Nordic Journal of Media Studies*, 2, 59–70.
- Hultqvist, E., Lidegran, I. (2020). The Use of 'Cultural Capital' in Sociology of Education in Sweden. *International Studies in Sociology of Education*.
- Hylén, J. (2011). *Digitaliseringen av skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, S., Werner, A., Åker, P., & Goldenzwaig, G. (2017). *Streaming Music: Practices, Media, Cultures*. London: Routledge.
- Lidegran, I., Börjesson, M., Broady, D. & Bergström, Y. (2019). High-Octane Educational Capital: The Space of Study Orientations of Upper Secondary School Pupils in Uppsala, pp. 23–41 in Blasius, J., Lebaron, F., Le Roux, B., Schmitz, A. (eds), *Empirical Investigations of Social Space*. Cham: Springer.
- Livingstone, S. & Blum-Ross, A. (2020). *Parenting for a Digital Future: How Hopes and Fears about Technology Shape Children's Lives*. Oxford: Oxford UP.
- Livingstone, S. & Sefton-Green, J. (2016). *The Class: Living and Learning in the Digital Age*. New York: New York UP.
- Lundvall, S & Brun Sundblad, G (2017). Polarisering av ungas idrottande, i Dartsch, Norberg & Pihlblad (red). *De aktiva och de inaktiva*, 2017:2, Stockholm: Centrum för idrottsforskning.
- Lundgren, U.P. (2014). Teknik för pedagogik och pedagogik som teknik. I Lantz-Andersson, A. & Säljö, R. (red.) *Lärare i den uppkopplade skolan*. Malmö: Gleerups.
- Lundgren, U.P., & Säljö, R. (2017). Skolans tidiga historia och utveckling – från skrivarskola i Mesopotamien till folkskola i Sverige. I U.P. Lundgren, R. Säljö, & C. Liberg (red.), *Lärande, skola, bildning* (pp. 29-64). Stockholm: Natur & Kultur.
- Norberg, J.R. & Redelius, K. (2013) Idrotten och kommersen: Marknaden som hot eller möjlighet? s. 175-194 i *Civilsamhället i samhällskontraktet*, Wijkström, F. (red), Stockholm: European Civil Society Press.
- Nyberg, G. (2017) Få unga rör sig tillräckligt, i *De aktiva och de inaktiva*, Dartsch, Norberg & Pihlblad (red). Stockholm: Centrum för idrottsforskning.
- OECD (2015), *Improving schools in Sweden An OECD Perspective*, OECD Publishing.
- Redelius, K. (2018). Idrott för unga – mellan idealism och kommersialism (148-171), i (red.) Bäckström, Book, Carlsson & Fahlström, *Sport management: Idrottens organisationer i en svensk kontext*. Stockholm: SISU Idrottsböcker.
- Redelius, K. (2020) *Därför är det olämpligt att selektera idrottande barn*, publicerad på idrottsforskning.se.
- Redelius, K., Larsson, L., Larsson, H., & Lundvall, S. (2019). Physical Education Teacher Education in Sweden. In *European Physical Education Teacher Education Practice: Initial, Induction, and Professional Development* (pp. 379–396). Meyer & Meyer Sport.
- Sandberg, H. (2004). *Medier & fetma: en analys av vikt*. Lund University SFS 2005:401.
- Sjöberg, U. (2002). *Screen Rites: a Study of Swedish Young People's Use and Meaning-Making of Screen-Based Media in Everyday Life*. Lund: Lund University.
- SOU 2019:40 *Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan*. Bilaga 7 till Långtidsutredningen Stockholm: Finansdepartementet.
- SOU 2020:28 *En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning*. Betänkande av Utredningen om en mer likvärdig skola. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Säljö, R. (2019). En digital uppväxt och en digital framtid. *Vägval i skolans historia*. 1/2019.
- Thedin Jakobsson, B., Lundvall, S., Brun Sundblad, G., & Redelius, K. (2018). Participation Patterns in Swedish Youth Sport. A Longitudinal Study of Participants Aged 10-19 Years. *Swedish Journal of Sports Research*, 7(18), 25-52.
- von Feilitzen, C., & Stenersen, J. (eds.) (2014). Young People, Media and Health: Risks and Rights. *G PEO*, 7.